

full d'assessorament *de l'escola* *de mares i pares de la FaPaC*

COORDINADOR DEL SERVEI: VLADIMIR REINHARDT

VIOLÈNCIA ENTRE IGUALS: BULLYING/ASSETJAMENT

L'Eduard és un noi que comença primer d'ESO a un IES i es troba amb que un altre company de curs sempre es burla d'ell, li dóna cops a l'esquena quan va pel passadís, li ha trencat una goma de colors flexible que li agrada molt i, a la que es descuida, durant els canvis de classe, va a la seva taula i li amaga l'estoig, una llibreta o el que té per damunt la taula. Ha d'estar contínuament alerta i guardant-ho tot dins la motxilla, per por a que no li desaparegui res. També li agafa l'agenda i li fa dibuixos de monstres i li posa missatges terrorífics com: **“Ets home mort”**, **“ja veuràs quan t'agafi”**. L'Eduard ho ha comentat amb el seu tutor i aquest ja ha parlat i renyat al seu seguidor, però l'altre cada cop està més enfadat i l'amenaça amb que si ho torna a dir als professors encara serà pitjor. L'Eduard ha perdut les ganes d'anar al col·legi i hi ha matins que té mal de panxa o posa alguna excusa per veure si es pot quedar a casa. Es mostra a l'expectativa de tot i prefereix no sortir al pati, espera a sortir de l'aula quan ja han marxat tots i viu amb un estrès i ansietat continuades.

LES RELACIONS PERSONALS

Les relacions entre iguals tenen un paper important com agents de socialització i d'aprenentatge. Aquestes influències generalment són positives, ja que estimulen a donar el millor d'un mateix i fan créixer. Però no sempre és així. En ocasions es configuren sota un esquema de domini-submissió, que pot portar a processos de maltractament sostingut i de victimització.

ELS CONFLICTES

En tota relació és normal que apareguin conflictes, com a contraposició d'interessos, i aquestes situacions, quan es donen, no són dolentes en si mateixes si se saben gestionar bé, sinó que són oportunitats per millorar com a persona i com a grup. Per això en els centres educatius es treballa des de fa un temps la gestió i resolució de conflictes i l'ús de tècniques de mediació escolar, per aprendre a gestionar situacions difícils entre companys o dins del grup classe i millorar la convivència en general. Entenem que la millora de les relacions entre els alumnes ha de portar necessàriament a una reducció significativa de la conflictivitat i a una millora de la qualitat de vida de totes les persones que conviuen en els centres.

L'ABÚS DE PODER

S'anomena *bullying* les conductes de maltractament i victimització entre iguals. Es tracta d'una violència que es va instal·lant a poc a poc, basada en insults, amenaces i missatges, ja sigui amb el mòbil, el correu electrònic, l'agenda, damunt la taula, a la pissarra de classe o per qualsevol altre mitjà. Es realitza de manera molt subtil, amagant-la dels adults. És com una persecució física i/o psicològica que realitza un alumne/a contra un altre alumne/a, víctima de repetits atacs. Aquestes accions repetides, negatives i intencionades situen a la víctima en una posició de la que difícilment pot sortir-ne tota sola, ja que els seus efectes provoquen un descens de l'autoestima, estats d'ansietat, i fins i tot quadres depressius en alguns casos.

No són conductes organitzades, en les quals es busca la confrontació, ni actes de vandalisme i violència que es poden manifestar en l'entorn escolar, sinó que es porten a terme dins les relacions observables de l'escola o IES, amagades gairebé sempre dels adults, però conegudes per la resta de companys.

TIPUS DE MALTRACTAMENTS

Els maltractaments poden manifestar-se de diferents maneres:

- Físics: pegar, pessigar, amenaçar amb arma, amagar objectes, trencar coses, robar pertinences.
- Verbals: burlar-se públicament i en solitari, fer córrer rumors, posar malnoms, parlar malament.
- Relacionals: rebutjar, ignorar, humiliar, excloure contínuament.
- Actius: quan hi ha violència en l'acció.
- Passius: quan hi ha omissió d'afecte i d'atenció a

la persona, gest d'indiferència, quan no es fa res per evitar el patiment de l'altre.

Tots aquests maltractaments provoquen al noi/a que els pateix: dolor, por, inseguretat, impotència, submissió, i un tancament poc a poc en si mateix que perjudica el seu desenvolupament social i equilibri personal.

Quan es donen aquestes relacions de maltractament apareixen rols molt definits.

L'AGRESSOR

Pot actuar sol o bé en grup. Acostuma a ser una persona a qui li agrada manar, manipular als altres. Mostra obertament actituds violentes, té poc autocontrol emocional, és molt hàbil socialment i en alguns casos, ell també ha estat víctima de maltractaments, tant físics com emocionals per part del seu entorn. Sovint, són alumnes afeccionat als videojocs violents, que miren molt la televisió i que estan sols o sense atenció moltes hores al dia.

Malgrat que aquestes característiques acostumen a ser habituals i poden semblar tòpiques, també hi ha casos en què l'agressor no té aquest perfil. Un bon alumne també pot convertir-se en agressor, en tot cas, la clau del comportament està en fer mal per sentir-se bé.

Quan l'agressor és un noi acostuma a utilitzar estratègies on es fa ús de la força: cops, pallisses. Per contra, quan l'agressor és una noia el tipus d'assetjament acostuma a ser més psicològic i social: crear xafareries falses, difamar i sembrar rumors.

LA VÍCTIMA

Qui rep els atacs sovint es troba aïllat, és més aviat poc hàbil socialment i de vegades li costa relacionar-se i tenir amics. Acostuma a ser formal, educat i inhibit, i és per això que l'agressor es fixa en ell com a presa fàcil. Els resultats d'aquestes relacions d'assetjament provoquen una disminució de l'autoestima i un estat de constant i permanent ansietat i angoixa. Una persona "intel·ligent" i amb recursos personals també es pot convertir en víctima, però potser li resultarà més fàcil sortir d'aquest rol.

ELS DIFERENTS PAPERS DELS COMPANYS DE CLASSE

a) **Els espectadors:** No volen prendre posició. La seva actitud és "*això que passa no és el meu problema*", intenten ésser neutrals, de vegades per por "*no sigui que si m'hi oposo acabi com ella*".

b) Els partidaris: no prenen part activa però recolzen l'agressor, mostrant la seva conformitat i un cert grau de suport amb la situació provocada.

c) Els seguidors: no comencen l'agressió, però en prenen part activa i col·laboren donant algun cop, puntada de peu, insults, o bé se'n riuen. Diríem que reforcen l'actitud de l'agressor.

d) Els defensors passius: no els agrada aquesta situació i pensen que caldria ajudar a la víctima, però no ho fan ni saben com fer-ho.

e) Els defensors actius: no els agrada l'agressió i ajuden a la víctima o al menys ho intenten.

Com podeu veure la víctima acostuma a tenir poc recolzament, més aviat pot donar-se el cas que els companys s'hi afegeixin i amplifiquin el procés. Això s'explica perquè d'una banda, pensen que si estan al costat o ajuden a la víctima poden acabar com ell/a i per l'altra, perquè creuen que mentre ataquen a l'altre ells estan fora de perill.

I QUÈ FAN ELS ADULTS?

Els pares i els mestres acostumen a detectar el problema o la situació tard, ja que la víctima ho amaga com a conseqüència de les amenaces de l'agressor.

Els adults, sovint, minimitzem el problema, no li donem la importància que realment té i fins i tot culpabilitzem a la víctima perquè creiem que no se sap defensar, que s'ho pren massa a pit, o bé que els provoca amb la seva actitud. Hi ha adults que amb la bona voluntat de treure ferro a la situació li donen ales i justificacions a l'agressor amb comentaris del tipus "*no és per a tant*", "*era una broma*", "*no aguantares*". Tot això fa que la víctima pateixi tot sol/a i se senti més dèbil i desprotegida.

COM PODEM SABER SI EL NOSTRE FILL/A ES VÍCTIMA DE BULLYING

Es pot donar el cas que els pares no s'adonin del que està passant. Un dels motius principals es dona perquè el fill/a té certa vergonya i per al que li poden dir els pares. En altres casos, per sort no tan habituals, quan ha intentat explicar-ho als pares, aquests no li han donat massa importància i això ha provocat que la víctima pensi que aquesta situació només li passa a ell/a i se senti culpable, fet que ajuda a baixar encara més la seva autoestima.

Com a pares i mares hem d'estar atents als següents indicadors que ens poden ajudar a descobrir que el nostre fill/a està patint *bullying*:

- Observar si té ferides, cops, o dolors abdominals

- Si sovint diu que perd o li roben material escolar
- Si arriba a casa amb la roba estripada
- Si comenta que li diuen malnoms
- Si té variacions d'humor o problemes per concentrar-se
- Si pateix trastorns de la son, enuresis
- Si té el síndrome del diumenge per la nit, o bé si cada dia al matí comenta li fa mal alguna cosa i no vol anar a l'escola
- Si deixen de veure'l o de trucar-lo els amics
- Si passa molt temps sol i amb aparença trista
- Si s'aïlla
- Si té pors irracionals
- Si pega o es torna més agressiu amb els germans petits
- Si baixa el seu rendiment escolar

COM PODEM SABER SI EL NOSTRE FILL/A ÉS AGRESSOR

Hi ha dos tipus d'agressors, els anomenats reactius i els proactius.

Els reactius són aquells que interpreten les accions dels altres com provocacions, encara que les actuacions dels companys no tinguin aquesta finalitat, i reaccionen amb violència i còlera, sense autocontrol.

Els proactius són dominants i mostren actituds positives vers la violència. Els estimula i dona plaer el domini i la humiliació dels altres.

Per tant, alguns indicadors poden ser:

- Si al llarg de l'escolaritat hem sentit de manera continuada que el nostre fill/a, pega, insulta, posa malnoms, o ha robat algun objecte
- Si té un caràcter dominant i vol imposar sempre la seva opinió sobre la dels altres
- Si li costa autocontrolar-se davant de situacions on els pares li neguen allò que demana
- Si a casa sovint dona cops a les portes o tira algun objecte al terra quan s'enfada
- Si té bones habilitats socials per convèncer i manipular
- Si té nivell alts d'ansietat i es mostra neguitós molt sovint
- Si canvia d'humor amb facilitat, esdevenint afectuos i mimós o bé un tirà
- Si té baixa autoestima

QUÈ PODEM FER COM A PARES D'UN FILL/A QUE ÉS ASSETJADA

- Si tens sospita que el teu fill/a es agredit/da, parla amb ell/a i fes-li saber que no té la culpa de res.
- Explica-li que no ha d'identificar-se amb els malnoms que li diuen, ja que això és el que busca el seu agressor/a.
- Digues-li que anoti els llocs on acostumen a passar els incidents de maltractament i suggereix-li a algun company/a proper que l'ajudi a fer-ho per poder-ho explicar al professorat.
- Aconsella al teu fill/a que respongui a les burles amb indiferència.
- Deixa que el teu fill/a inventi possibles maneres d'actuar i respondre i aplaudeix o accepta les seves idees .
- Si el teu fill/a pateix bromes pel seu aspecte físic ensenyar-li a dir: **“Aquest és un problema per a mi, tu tens sort en aquests aspecte”** Això no intimida a l'agressor, però sí que pot fer dubtar als companys que fan d'espectadors o possibles defensors. Una altra resposta possible és: **“I què?”**

- Comparteix amb ell/a pel·lícules i contes sobre temàtiques semblants.
- Parla les vegades que faci falta amb el tutor/a o equip directiu explicant el mal que poden fer o estant fent amb aquests comportaments.

PER SABER MÉS

COLLELL, Jordi i ESCUDÉ, Carmen: *La violència entre iguals a l'escola: El Bullying* a Revista ÀMBITS de Psicopedagogia núm. 4 . Febrer 2002. Pàgs. 21 a 26.

Jornada formativa organitzada pel Servei d'Educació Especial del Departament d'Educació: *Intervenció dels EAP en situacions de bullying*. Barcelona 8 de juliol de 2005.

Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament: *La convivència en els centres docents d'ensenyament secundari*. 2003

<http://www.xtec.es/~jcollell>

AUTOR DEL TEXT:

Fina Masip

Mestra, psicopedagoga i formadora de l'Escola de Mares i Pares de FaPaC.

AMB EL SUPORT DE:

Diputació Barcelona
xarxa de municipis
Àrea d'Educació

FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS DE MARES I PARES D' ALUMNES DE CATALUNYA

Cartagena 245, àtic
Tel. 93 435 76 86*
Fax 93 433 03 61
08025 Barcelona

C/. de la Rutlla 20-22
Tel. 972 21 92 12
Fax 972 22 25 60
17002 Girona

Passatge Pompeu 4, 6a planta
Tel. 973 23 23 59
Fax 973 23 23 59
25002 Lleida

Fortuny 23
Tel. 977 23 45 49
Fax 977 21 76 08
43001 Tarragona